

Knihy veršů (1868)

Milovali jsme se, otče,
jak se milovat jen může,
ctili jsme se, drahý otče,
muž jak může ctíti muže.

A přec stála jakás síla
příkré pýchy mezi námi,
že jsme žili, jako žijou
dobří ale chladní známí.

Často o samotě náruč
toužebně jsme rozepjali,
a když jsme se sešli – chladně
proti sobě zas jsme stáli.

Ze všeho jediná
zbyla's mně, matičko,
vychladlé zemi jak
podzimní sluníčko.

Podzimní sluníčko
neslní, nepálí,
předce se zatřesem,
když se nám zakalí.

V sobě jen a mlčky nesu,
necht' zakusím čehokoli,
zamlčím i matce drahé,
co mne těší, co mne bolí.

Jak to přijde, matičko má,
že přec všechno uhodnete –
když mně srdce v těle plesá,
zrak že jasně pozvednete?

Jak to přijde, matičko má,
že tak všechno uhodnete, –
když mně srdce v těle pláče,
že si v koutek zasednete?

Dí matka: „Ty prý písničky
tak často na mne skládáš,
to není hezké, tím mne jen
do lidských úst zas vkládáš.“

Ty nevíš, drahá matičko,
co se mým písním dívá:
k nim nikdo nápěv neskládá
a nikdo je nezpívá.

Písnička, při níž pláčeme,
je jiným lidem něma,
a kdybych složil tisíc jich –
vždyť mluví jen k nám dvěma!

Vším jsem byl rád

Ba nač bych osudu snad svému lál,
že zahrával si se mnou zde jak s míčem,
že hned mne hladil, hned zas šlehal bičem,
že ze mne ledacos už udělal
od skromné otázky až hrdé ku odvěti,
že padl jsem a vstal zas nastokrát –
já ledačím už byl v tom božím světě
a čím jsem byl, tím byl jsem rád.

mne osud do kolébky tvrdé dal,
pak na kazajku záplatu mi přišil,
pláč trpký novým jenom pláčem tišil
a jenom zkrátka mne vždy spořádal.
Však kolem pýcha, pýcha – ach ta kruté hněte !
já začal jsem do panských synků prát -
ba ledačím jsem byl v tom božím světě
a čím jsem byl, tím byl jsem rád.

Před fortnou milosrdných

„Nech , hochu, nech – zde lávka – jenom chvíli!
Můj život sice chvatem k hrobu pílí,
však kdo se naposled již na svět dívá,
snad přec nějaká mu chvíle zbývá.
Já sice po odpočinku již prahnu,
však tato fortna děsně vábivá
mne nevy pustí více zaživa –
jen chvilku ještě , na zvonec než sáhnu !

Dej mně svou ruku, milý dobrý hochu,
Tys jediný měl pro mne chvíle trochu,
aj otec pro synáčka život sází,
syn sotva otce k smrti doprovází!
Ach odpusť starci, že si stýskat zkusí !
Vím, nejednali ke mně nevděčně,
a loučili se se mnou srdečně,
a také vím, že – vydělávat musí.

Už dobíhají moje staré síly !
Chléb pro rodinu žádá velkou pílí,
a pracoval jsem, jak jen otec může,,
vždyť ruka má, hle, mozol, kost a kůže!
Ty ještě neznáš, milý hochu blahý,
ty ještě neznáš, seznáš teprve,
až rozpracuješ ruce do krve,
že lidský život jest až příliš drahý.

Tys jediný vždy slouchal děda hlasu,
ostatní neměli ,chudáci, času!
Dej dědu čelo, ty můj hochu zlatý,
Ne rty – vždyť starcův dech je jedovatý -
a jedno políbení na tvé lice,
už je to políbení poslední-
a ještě jednou na mne pohlédni,-
Teď, hochu, zazvoň – nemám síly více.“

Dědova mísa

V kamnech praská, dědek každou chvíli
svadlé ruce sobě zahřívá,
kolo vrčí, syn si s prací pílí,
nádobu to si z dřeva vyrývá.

Kolečko si divnou píseň šumí,
vnoučeti se očka kmitají –
„Hele, co náš táta všechno umí,
Jak mu třísky z ruky lítají !

Dřevo ukradl jsi v panském lese –
Komu z něho děláš koryto?“
„Dědovi – již ruka se mu třese,
Nádobí už všechno rozbito.“

„Nauč mne to! – „Vida toho kluka,
nač by to tvá ruka uměla?“
„Až se tobě bude třásti ruka,
Koryto ti synek udělá!“

V kamnech praská, dědek shrben pláče,
svadlé ruce syn mu zulíbá,
kolo mlčí, vnouče kolem skáče -
„Táto, proč se kolo nehýbá ?“

ÚKOLY

- 1. Rozdělte ukázky na lyrické a epické. Jaký druh lyriky ve sbírce převažuje ?**
- 2. Porovnejte Nerudův vztah k otci a matce.**
- 3. Básně Před fortnou milosrdných a Dědova mísa jsou sociální balady. Připomeňte si obecnou definici balady a pokuste se upřesnit, co je balada sociální.**

